

ACC. N:R M. 14249: 1-3.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Ligund Svensson, Bjärnåsa*
Härad: *V. Göinge* Berättare: *Osvan Kjellberg, Farstorp*
Socken: *Farstorp* Berättarens yrke: *handlande*
Uppteckningsår: *1956* Född år *1899* i *Troedstorp, Farstorpens w.*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Husbondfolk och tjänstefolk. s. 1-3. Lu F 105.

ACC. N:R M. 14249:1.

II.

Efter slutad skolgång tjänade jag dräng några år på tre ställen i hemsocknen, i Kälkarp, Troedstorp och Luhr. Det var mellan 1905 och 1910. Jag har alltså egna erfarenheter av vad det vill säga att tjäna bonddräng.

Vanligen hölls en dräng och en piga i varje gård på den tiden, någon gång flera. Fanns flera tjänare, hette det: fördräng, andredräng, drängapåg; innepiga, lagårdspiga.

Det var kvinnfolksgöra att sköta korna. Att karlar mjölkade var något mycket ovanligt. En lagårdspiga (utepiga) hade bra mycket att göra. Hon fick vara med på utarbete om dagarna och skulle sedan efteråt mjölka och sköta korna, medan drängen då var fri.

Pigkammaren var vanligen i boningslängan. Men drängkammaren var i regel i ett uthus, vanligen intill stallet eller ladugården så att lite värme kunde komma från djuren. Vintertid fuktade och möglade det alldeles förskräckligt i de oeldade drängkamrarna.

Till Nils Tufvessons i Luhr inreddes drängkammare med eldstad omkring år 1905. Det var en av de allra första av sitt slag och inne-

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

8

ACC. N:R M. 14249:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

bar en betydande förbättring.

I alla de stora Luhrs-gårdarna fanns långbord med bänkar i stugan. I hörnet fanns ofta ett hörnskåp. Husbonden och hans hustru satt vid bordändan intill hörnskåpet, där en flaska "malurta-brännvin" kunde stå i förvar för husbondens eget måltidsbruk. Vid bordets långsidor satt så husets övriga folk, med tjänarna längst ner. Ett stort drickeskrus stod på bänken vid ena hörnet, och härur fick alla ta sitt dricka. När soppa eller annan "supemat" serverades, fick alla "supa i fatet" - som stod mitt på bordet - med sina hornskedar. Var och en hade sin särskilda sked. Några bordsknivar bestods inte, utan var och en - åtminstone av karlarna - hade sin egen fällekniv av killebergssmide. Den torkade man av och stoppade på sig efter måltiden.

Arbetstiden på sommaren var från 7 till 7. Bjärnums fyra-fem fabrikstutor fick avgöra tiderna. De hördes tydligt ända till Kälkarp och Luhr - ett avstånd på 8-10 kilometer.

Någorlunda regelbundna frisöndagar existerade. Bondeungdomarna och tjänarna umgicks flitigt, och någon rangskillnad existerade

7

ACC. N:R M. 14249:3.

knappast härvidlag. Drängen tilltalade vanligen bonden med dennes förnamn, medan bonden sade du till drängen.

Vid kalas på gården fick drängen hålla sig i köket och fick där sin del av välfägnaden. Han hade också mycket att göra med alla de skjutshästar som folk kom körande med och som skulle stallas in och fördras. Ibland fick han efter kalasets slut ta ut gårdens egna hästar och skjutsa hem gäster. Så nog var drängen upptagen den kvällen.

Tjänarna behandlades ganska olika på olika ställen. Det fanns de bönder som var snåla mot tjänarna och inte unnade dem fullt så god mat som sig själva. Det talades om att på ett ställe hade de en klick smör och en klick margarin på smörfatet, margarinet avsett för drängen. En gång passade denne på att vända smörfatet. "Den gången fick jag mig en riktig smörmad", berättade han. - Detta var dock undantag.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

8